סדר תעניות אלו פרק שלישי תענית יט.

מסורת הש"ס

ה"ג **אוסף העיר מתענה ומתרעת וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות.** ולפיכך מתענות (כ) שאותה העיר שלא ירדו עליה גשמים תלך לקטת התבואה באותה העיר ויהיה זה רעב: **או מפולת.** שמותותיה והבתים נופלין ברוח: **מתריעים בכ"מ.** אם (ו) ירדו בתפסמיא מתריעין בכבל בכבל מתריעין בתפסמיא כדקתני טעמא בסיפא מפני שהיא מכה מהלכת במקום אחד היא מתריעין עליה כל הסומעין כדי שלא תבא עליהון: **שדפון.** בתבואות: **ירקון.** חולי: **חיה רעה.** משכלת בני אדם: **חרב.** חיילות ההולכין להרוג ולהשחית בכל מקום: **מלא פגור.** מפרש בגמ' (ז): **לעריבס.** בא"י: **בשקלון.** בתרך פלשתים: **ועל שאכלו זאביס.** שהיא חיה רעה ומכה מהלכת היא: **שגרמו.** וכאן בעיר: **מתריעין.** בענני: **המעוברים.** מלשון עוף מבכה (ברכות דף כח.) ומלשון ביצה טרופה (עדיות פ"ב מ"ד) כי' כדמפרש בפרק שלמעלה (דף יד.): **שמעון התימני.** מתמנה היה: **שלא תבא.** ליפנה מעליה נקט: **מרוב גשמים.** לאו כגון שירדה על עיר אחת ועל עיר אחת לא ירדה ששם ולאי שתיהן לקללה כדאמר רב יהודה (לעיל י:) תמטר (ח) מקום מטר שמקלקל תבואה אלא בכר ירדו וטוחת הם לבני אדם אבל אין מקלקלין תבואות. ונעמא מפרש בגמרא (ט) למה אין מתריעין: **בנורי פסחים.** שהם בחלבות ושל תרם הן ומעלעלין אותן שלא יעוקו בגשמים: **גשמי טורות.** שיפוע גשמים למלאות טורות: **ונדבות.** רלון ועין יפה: **אכן הטופין.** אכן טופין היתה בירושלים וכל מי שאכדה לו אבידה כו' בבבא מציעא (דף כח:): **לנדוס.** (ו) על כבוד הרב: **מפחטא.** פורפי"ש בלע"ז: **ישמח אביך ואמך ויגל יולדתך: גמ' רביעה ראשונה ושניה לשאול.** שאף על פי שלא ירדו גשמים לא בראשונה ולא בשניה לא היו מתענין אלא שואלין. וקשיין מתני' דקתני סדר תעניות אלו האמור ברביעה לשאונה וברייתא אהדדי: **הכי קאמר כו'.** (ח) וכגון רביעה לשאונה שניה ושלישית דכולי יומא קרי ליה רביעה (א) כך שמעתי: **דוקא נשתנו.** דכי נשתנו ולאי הוא דמתריעין מיד דצריך להתפלל עליה (פ) שיחזיר ביופי כתקנו: **אבל יבשו.** לא צריך דמכאן ואילך לא יועיל והוה תפלת שוא אפילו יבשו כשהן חטין עדיין דקין אפילו הכי לא מתריעין: הכי גרסינן **פשיטא** (י) שנו תנן לא לריכא דאקון מהו דתימא כו': **דאקון.** שעלו בקנה שנתקנו מעט לאחר שנתייבשו: **מהו דתימא אקנסא מילתא היא.** דיהואל ונתקנו מעט אם יתפלל מועיל להם קא משמע לן רב נחמן דאקנסא לאו מילתא. ל"א אבל יבשו לא דממילא מחברין: **לא צריכא דאקון.** שעלו בקנה מהו דתימא אקנסא מילתא היא דכיון שעלו בקנה ועדיין לא נשלו כל צרכן ולאי אי לא מתריעין מו לא גדלי קמשמע לן דלאו מילתא היא דאקנסא דאקון. וגם לא גב דאקון אכתי גדלי טפי: **נהרא אנהרא בצורתא.** בשאין תבואה בעיר אחת ויש בעיירות אחרות ומפשר להביא מזה לזה דרך נהר בספינה: בצורתא

לא צריכא דאקון. פי' לאחר שעלו בקנה ונתייבשו מהו דתימא אקנסא מילתא היא פי' דהואיל ועלו בקנה ולא נתבשלו כל צורכם ליבעי התרעה קמ"ל דלאו מילתא היא: **נהרא אנהרא בצורתא.** פי' (כ) (הכי) בשאין תבואה בעיר ויש הרבה בשאר עיירות ויכולין להביא מזו לזו היינו מקרי בצורת ולא מקרי רעב (ל) ומאחר שיכולין להביא ע"י הנהר ליבא אלא טרחא זעירא ומהאי כלומר מדבר מועט כזה אין מתריעין מדינתא אמדינתא פירוש שצריך להוליא ממדינה למדינה אחרת ע"י חמורים וסוסים ואז מתריעין דאי אפשר להביא בספע כ"כ כמו בספיעות ל"ל נהרא אנהרא כלומר אם יבא הנהר זה וצריך להסב נהר אחר לכאן אי נמי צריך להמתין עד שיגדל הנהר האחר ויבא בכאן זה בצורת ולא מתריעין מדינתא אמדינתא אם יבאו כל הנהרות שבו העיר וצריכין להביא מים מעיר אחרת בספנא וקשה דבמתני' משמע דאבצורת (מ) מתענין דקתני מתריעין עליהן מפני שהיא מכת בצורת ויש לומר דמכת בצורת דמתני' הוי כמו דכפנא כאשר פירשתי שתמת מטה יצא חוח ומשום הכי מתריעין אע"ג דעדיין אינו רק בצורת דואיל וסופו רעב מתריעין אע"ג דאכתי לא הוו כפנא אבל בעולם אין מתריעין על מכת בצורת אי לא מלי לבא לידי רעב ולהכי קאמר הכא דנהרא אנהרא דלא הוי אלא כי בצורתא ולא מתריעין: נהירנא

א אותה העיר מתענה ומתרעת וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות רבי עקיבא אומר מתריעות ולא מתענות ב וכן עיר שיש בה דבר או מפולת אותה העיר מתענה ומתרעת וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות רבי עקיבא אומר מתריעות ולא מתענות ג איזהו דבר עיר המוציאה חמש מאות רגלי ויצאו ממנה ג' מתים בג' ימים זה אחר זה (מ) הרי זה דבר פחות מכאן אין זה דבר ד על אלו מתריעין בכל מקום על השדפון ועל הירקון ועל הארבה ועל החסיל ה ועל החיה רעה ועל החרב מתריעין עליה מפני שהיא מכה מהלכת מעשה שירדו זקנים מירושלים לעריהם ו וגזרו תענית על שנראה כמלא פי תנור שדפון באשקלון ועוד גזרו תענית על שאכלו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן רבי יוסי אומר לא על שאכלו אלא על שנראו: ז ועל אלו מתריעין בשבת על עיר שהקיפוה נכרים או נהר ועל הספינה המיטרפת בים ר' יוסי אומר (כ) ח לעזורה ולא לצעקה שמעון התימני אומר אף על הדבר ולא הודו לו חכמים: על כל צרה שלא תבא על הצבור מתריעין עליהן ט חוץ מרוב גשמים מעשה שאמרו לו לחוני י המעגל התפלל שירדו גשמים אמר להם צאו והכניסו תנורי פסחים בשביל שלא ימוקו התפלל ולא ירדו גשמים מה עשה יא עג עוגה ועמד בתוכה ואמר לפניו רבש"ע בניך שמו פניהם עלי שאני בבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך התחילו גשמים מנטפין אמר לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות התחילו לירד בזעף אמר לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה ירדו כתיקנן עד שיצאו ישראל מירושלים להר הבית מפני הגשמים באו ואמרו לו כשם שהתפללת עליהם שירדו כך התפלל שילכו להן אמר להם יב צאו וראו אם נמחית אבן יג הטועין יד שלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גוזרני עליך (ג) נידוי אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך טו כבן שהוא מתחטא על אביו ועושה לו רצונו ועליך הכתוב אומר יז ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך: יח (מתני') היו מתענין וירדו להם גשמים יט קודם הנץ החמה לא ישלימו לאחר הנץ החמה ישלימו ר"א אומר כ קודם חצות לא ישלימו לאחר חצות ישלימו מעשה שגזרו תענית בלוד וירדו להם גשמים קודם חצות אמר להם ר' טרפון צאו ואכלו ושתו ועשו יו"ט ויצאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב ובאו בין הערבים כא וקראו הלל הגדול: **גמ'** סדר תעניות האלו האמור ברביעה ראשונה ורמינהי רביעה ראשונה ושניה לשאול שלישית להתענות אמר רב כב יהודה ה"ק סדר תעניות האמור אימתי בזמן שיצאה רביעה ראשונה ושניה ושלישית ולא ירדו גשמים אבל ירדו גשמים ברביעה ראשונה וזרעו ולא צמחו אי נמי צמחו וחזרו ונשתנו מתריעין עליהן מיד אמר רב נחמן דוקא נשתנו כג אבל יבשו לא פשיטא נשתנו תנן לא צריכא כד דאקון מהו דתימא אקנסא מילתא היא קמשמע לן: וכן שפסקו גשמים בין גשם לגשם כו': מאי מכת בצורת אמר רב יהודה אמר רב מכה המביאה לידי בצורת אמר רב נחמן נהרא אנהרא בצורתא

עין משפט נר מצוה

ה"ג **אוסף העיר מתענה ומתרעת וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות.** שאותה העיר שלא ירדו עליה גשמים תלך לקטת התבואה באותה העיר ויהיה זה רעב: **או מפולת.** אם ירדו בתפסמיא מתריעין בכבל בכבל מתריעין בתפסמיא כדקתני טעמא בסיפא מפני שהיא מכה מהלכת במקום אחד היא מתריעין עליה כל הסומעין כדי שלא תבא עליהון: **שדפון.** בתבואות: **ירקון.** חולי: **חיה רעה.** משכלת בני אדם: **חרב.** חיילות ההולכין להרוג ולהשחית בכל מקום: **מלא פגור.** מפרש בגמ' (ז): **לעריבס.** בא"י: **בשקלון.** בתרך פלשתים: **ועל שאכלו זאביס.** שהיא חיה רעה ומכה מהלכת היא: **שגרמו.** וכאן בעיר: **מתריעין.** בענני: **המעוברים.** מלשון עוף מבכה (ברכות דף כח.) ומלשון ביצה טרופה (עדיות פ"ב מ"ד) כי' כדמפרש בפרק שלמעלה (דף יד.): **שמעון התימני.** מתמנה היה: **שלא תבא.** ליפנה מעליה נקט: **מרוב גשמים.** לאו כגון שירדה על עיר אחת ועל עיר אחת לא ירדה ששם ולאי שתיהן לקללה כדאמר רב יהודה (לעיל י:) תמטר (ח) מקום מטר שמקלקל תבואה אלא בכר ירדו וטוחת הם לבני אדם אבל אין מקלקלין תבואות. ונעמא מפרש בגמרא (ט) למה אין מתריעין: **בנורי פסחים.** שהם בחלבות ושל תרם הן ומעלעלין אותן שלא יעוקו בגשמים: **גשמי טורות.** שיפוע גשמים למלאות טורות: **ונדבות.** רלון ועין יפה: **אכן הטופין.** אכן טופין היתה בירושלים וכל מי שאכדה לו אבידה כו' בבבא מציעא (דף כח:): **לנדוס.** (ו) על כבוד הרב: **מפחטא.** פורפי"ש בלע"ז: **ישמח אביך ואמך ויגל יולדתך: גמ' רביעה ראשונה ושניה לשאול.** שאף על פי שלא ירדו גשמים לא בראשונה ולא בשניה לא היו מתענין אלא שואלין. וקשיין מתני' דקתני סדר תעניות אלו האמור ברביעה לשאונה וברייתא אהדדי: **הכי קאמר כו'.** (ח) וכגון רביעה לשאונה שניה ושלישית דכולי יומא קרי ליה רביעה (א) כך שמעתי: **דוקא נשתנו.** דכי נשתנו ולאי הוא דמתריעין מיד דצריך להתפלל עליה (פ) שיחזיר ביופי כתקנו: **אבל יבשו.** לא צריך דמכאן ואילך לא יועיל והוה תפלת שוא אפילו יבשו כשהן חטין עדיין דקין אפילו הכי לא מתריעין: הכי גרסינן **פשיטא** (י) שנו תנן לא לריכא דאקון מהו דתימא כו': **דאקון.** שעלו בקנה שנתקנו מעט לאחר שנתייבשו: **מהו דתימא אקנסא מילתא היא.** דיהואל ונתקנו מעט אם יתפלל מועיל להם קא משמע לן רב נחמן דאקנסא לאו מילתא. ל"א אבל יבשו לא דממילא מחברין: **לא צריכא דאקון.** שעלו בקנה מהו דתימא אקנסא מילתא היא דכיון שעלו בקנה ועדיין לא נשלו כל צרכן ולאי אי לא מתריעין מו לא גדלי קמשמע לן דלאו מילתא היא דאקון על גב דאקון אכתי גדלי טפי: **נהרא אנהרא בצורתא.** בשאין תבואה בעיר אחת ויש בעיירות אחרות ומפשר להביא מזה לזה דרך נהר בספינה: בצורתא

ב א מתי' פ"ב מהלכות תענית ה"ב טוש"ע ת"ת מ' תקעו סעיף ו ופעיף ב: ג ב ג מתי' שם הל' ו (ח) ג ה (יב) טוש"ע שם סעיף ב: ד ד מתי' שם הל' י יא טוש"ע שם סעיף ח ט: ה ה מתי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ו: ו ו מתי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף ח: ז ז ח מתי' שם פ"ת ה"ו ופ"ב מהלכות שבת הלכה כד סמג עשין ל טוש"ע שם סעיף יג ופר' רפח סעיף ט (ופר' שכט סעי' מן): ח ט מתי' פ"ב מהל' תעניות הלכה"ו טוש"ע ת"ת פי' תקעו סעיף יא: ט י מתי' שם פ"ת הלכה טז טוש"ע ת"ת פי' תקעו סעיף יא: י כ מתי' שם טוש"ע ת"ת פי' תקעו סעיף יא: **יא** ל מתי' שם פ"ב הלכה טז טוש"ע ת"ת פי' תקעו סעיף ח:

תורה אור השלם

1. ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך: משלי כג כה

הגהות הב"ח

(א) גמ' ג' מתים בג' ימים זה אחר זה (הרי זה דבר) תת"מ וע"ב מ"ת לון זה דבר: (ב) שם ר' יוסי אומר לעזרה ולא לצעקה. ע"ב עי' פירושו בדף יד ע"ש: (ג) שם אלמלא חוני אתה גוזרני עליך לנדות אבל מה אעשה: (ד) שם לא צריכא דהדר אקון מהו דתימא: (ה) רש"י ד"ה ה"ג אותה כו' לפיכך מתענות מפני שאותה העיר וכו' התנואה כאותה שסביבותיה ויהיו בה רעב: (ו) ד"ה מתריעים בכ"מ אם נראו כאפסמיא כו' שהיא מכה מהלכת ולפיכך אף אם בתקנים אחד: (ז) ד"ה לנדות שמגדיין על כבוד הרב שהטיח דברים לאמר לא כך שאלתי הס"ד: (ח) ד"ה הכי קאמר כו' כלומר סדר תעניות אלו אמור בשביל רביעה ראשונה כשעברה מכל וכל כגון רביעה לשאונה: (ט) ד"ה דוקא כו' להתפלל עליהן שיחזור ביופי כתקנו אבל יבשו לא צריך כו' והוא תפלת שוא הל"ל ומה"ד אבל יבשו. כשהן חטין עדיין כו': (י) ד"ה ה"ג פשיטא נשתנו תנן לא צריכא דהדר אקון מהו דתימא כו' דאקון שעלו בקנה שנתייבשו מהו דתימא כו' דאקנסא לאו מילתא הל"ל וסס"ד: (כ) תוס' ד"ה נהרא כו' בשאין כל"ל ותיבת הכי נמחק: (ל) בא"ד ולא מיקרי רעב דמאחר שיכולין כו' ועוברא ומהאי מילתא כלומר כו' ע"י חמורים וסוסים בספנא פי' אם מתריעין: (מ) בא"ד דמתני' משמע דאבצורת מתריעין דקתני מתריעין כו' כאשר פירש"י שתמת מטה כו' אע"ג דעדיין אינו בא רעב כ"א בצורת דואיל:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com

גליון הש"ס

גמ' בבן שהוא מתחשא. עי' מגמות דף סו ע"ב תד"ה כגף רגנים:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה הכי קאמר כו' ליה רביעה. נ"ב דאשטיה:

לעזי רש"י

פורפי"ש. אתה עושה עוול.

רבינו חננאל

סדר תעניות האילו האמור ברביעה ראשונה כו'. תרצה רב יהודה הכי, סדר תעניות האילו בזמן שיצתה רביעה ראשונה ושניה ולא ירדו גשמים, אבל אם ירדו גשמים וצמחו זרעים וחזרו ושנו, כלומר כמשו, מתריעין עליהן מיד. ודוקא שנו כעין כימוש, אבל יבשו לגמרי אף על גב דהדור אקון אין מתריעין עליהן. פי' אקון, שחזרו לירוקתן, כלומר חזרו לחיותן. ורבותינו הגאונים ז' לברכה אמרו, האי אקון אקנתא לשון חזקה בלשון ארמית, ובלשון הזה הוא בגישין בפרק (מי שאחזו קורדייקוס) [כל הגט]. [ו] (פי' פרצידה דתותי קלא. זרע תבואה שהיא תחת אבן צומחת. פי' קלא פלשון שקל קלא פתק ביה). מכת בצורת. פי' רב יהודה מכה הבאה לידי בצורת. [ארי"ג נהרא אנהרא]. הוצרכו האנשים המסתפקין מים מזה הנהר לילך לנהר אחר.

ל) כל הענוד שיך לעיל בגמרא רש דף ד'.

רבינו גרשום

שלישית להתענות. ומי אמרת לאלתר ברביעה ראשונה מתענין. אבל יבשו לא. דכיון שיבשו ליה להו תקנתא כולל, ואי מתריעין עליהן הוי תפלת שוא, דאקון. שנראה להן קצת תקנה. נהרא אנהרא בצורתא. כשצריכין להביא מים מנהר זה להשקות שדות שעל נהר אחר, לפי שאין באותו נהר אחר מים כדי סיפוק להשקות שדותיו, והו סימן בצורת.